

Чуждата „десятка“

Излъчената наскоро първа част от телевизионния формат „Великите българи“ предизвика доста различни реакции в обществото ни. Онова, което мене ме озадачи обаче, беше не изборът на зрителите, а предложеният коментар. Той ме притесни, защото в него различни хора, все с претенция за интелигентност и образование, ни предложиха купища от езиковите грешки и неточности, които допуска съвременният българин.

Тук не става дума за погрешно използвани изрази като *между впрочем* или пък за паразитното *вижте*. Повече ме разтревожи, че онова правило за променливото **Я**, за което многократно е говорено и писано, беше твърде често нарушавано от коментаторите, за да се стигне до форми като *цяли* или пък *голями*.

Сред този куп грешки особено се натрапваше на слуха ни неправилният изговор на думата **десетка**. Единствено водещият я изговаряше правилно и вероятно се надяваше да повлияе така и на събеседниците си, но гласът му си остана самотен. Като се започне със словото на генералния директор на националната телевизия, премине се през думите на уважавана поетеса и се продължи към изказването на директор на училище или студентка, всички упорито изговаряха думата като *десятка*.

Заради това може би е необходимо да се обясни, че в този случай не става въпрос за влияние от правилото за променливото **Я**. Ако се разровим в историята на думата, ще видим, че в старобългарския език числителното **десет**, от което е образувана, се е изговаряло с един отдавна отрял звук, с т.нар. малка носовка, която в новобългарския език последователно се заместна с **Е**. Заради това единственият правилен изговор и на производната дума е **десетка**. (Когато преди време по една от телевизиите започна предаването „В десетката“ мнозина бяха озадачени от тази форма, защото смятаха, че така в книжовната ни реч се вкарва диалектен изговор, което за съжаление не отговаря на истината. Очевидно обаче и продължителният живот на предаването не помогна на хората да свикнат с правилната форма, макар и да я виждаха написана.)

Вярно е, че в руски споменатата малка носовка се замества с **Я** и заради това там числителното име например се пише и изговаря **десять**, а има и **десятка**. Все пак обаче ние говорим български език и заради това при нас място за *десятка* няма.

Спирам се на този на пръв поглед дребен въпрос, защото си давам сметка с колко голяма честота се употребява днес споменатата дума във връзка с телевизионното предаване и че през следващите два месеца, когато предстои втората му част, ѝ обещават същото. Дано направената забележка бъде чута от повече хора, за да не продължава колебанието при изговора и думата да звучи само **десетка**.

Накрая съм изкушен да припомня, че по подобен начин трябва да се изговаря и думата **деветка**, образувана от числителното **девет**. Зная, че и при нея има колебание и тя често се изговаря неправилно *девятка* – помислете си например как се нарича автобусната линия с този номер. И в този случай пак е очевидно влиянието от руски (там числителното е **девять** наред с **девятка**), но и тук трябва да изберем българския вариант.